

**KREDIT MODUL TIZIMIDA TALABALAR MUSTAQIL TA'LIM
ISHLARINING XUSUSIYATLARI VA MALAKA DARAJALARINI
ANIQLASH KO'RSATKICHLARIHO**

Xolmatova Salima Kuziboyvna
Maktabgacha talim fakulteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya:

Kredit-modul tizimi zamonaviy ta'limning samarali boshqarilishini ta'minlash uchun ishlab chiqilgan yondashuv bo'lib, talabalar mustaqil ta'lim ishlarini o'zaro boshqarish, o'z-o'zini baholash va o'z bilimlarini mustahkamlashga imkoniyat yaratadi. Ushbu maqolada kredit-modul tizimida talabalarining mustaqil ta'lim ishlarining xususiyatlari va ularning malaka darajalarini aniqlashda qo'llaniladigan ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Shuningdek, malakani aniqlash va baholash jarayonlarida kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim, malaka darajasi, kompetensiyaviy yondashuv, baholash ko'rsatkichlari, o'quv jarayoni, malaka shakllanishi, kompetensiya.

Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonini rejalashtirish va talabalarni malakali mutaxassislar sifatida tayyorlashda muhim vositadir. Bu tizimda har bir o'quv kursi alohida modul sifatida ko'rsatiladi va talabalar har bir modulni o'z mustaqil ishlari asosida o'zlashtirishi kerak. Bunday tizimda talabalarga nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar ham taqdim etiladi. Mustaqil ta'lim ishlarining asosiy xususiyati shundaki, talabalar o'z bilimlarini chuqurlashtirishga va amaliyotda qo'llashga intilishadi. Bunda, o'qituvchilar faqat nazorat qilish va yo'naltirishni amalga oshiradi, asosan, talabalar o'z o'quv faoliyatini o'zi rejalashtiradi.

Talabalar malakasini aniqlash ko'rsatkichlari ularning mustaqil ishlarini bajarish darajasi bilan bog'liqdir. Malaka darajasini aniqlashda talabalar tomonidan bajarilgan mustaqil ishlarning sifati alohida o'rin tutadi. Malaka aniqlanishida quyidagi ko'rsatkichlar asosiy rol o'ynaydi:

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th April, 2025

Mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etishda talabalarni bilish darajasini aniqlash, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning o'z o'quv faoliyatiga bo'lgan mas'uliyatini rivojlantirish va ularni yanada muvaffaqiyatli o'qitish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni aniq va tizimli ravishda amalga oshirish uchun quyidagi asosiy qadamlarni ko'rib chiqish mumkin:

1. Talabalar bilimini baholashning maqsadi

Talabalar bilimini baholashning asosiy maqsadi – ularning o'quv dasturiga nisbatan tayyorlik darajasini aniqlash, kuchli va zaif tomonlarini belgilash, shuningdek, o'qituvchilarga ta'lim jarayonini yaxshilash va mustaqil ta'lim ishlarini samarali tashkil etish uchun ma'lumotlar taqdim etishdir.

2. Bilim darajasini aniqlash metodlari

Talabalar bilim darajasini aniqlashda bir nechta metodlardan foydalanish mumkin. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Sinovlar va imtihonlar:** Talabalarning mavzu bo'yicha tushunishini va amaliy ko'nikmalarini aniqlash uchun testlar, yozma imtihonlar yoki og'zaki imtihonlar o'tkazilishi mumkin. Bu metod talabalar bilimining umumiy darajasini o'lchashga yordam beradi.
- **Loyihalar va vazifalar:** Talabalar tomonidan bajarilgan mustaqil ishlar va loyihalar orqali ularning yaratish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini baholash mumkin. Bu usul, ayniqsa, amaliy ko'nikmalarni baholashda samarali bo'ladi.
- **O'quv ishlarini kuzatish:** Talabalarning dars davomida ko'rsatgan faoliyati, mustaqil ishlari va o'zini tutishi bilan bog'liq bo'lgan monitoring jarayoni. Bu metod talabalar o'quv jarayonida ko'rsatgan individual natijalari haqida ma'lumot beradi.
- **O'quv dasturlari bo'yicha fikr-mulohazalar:** Talabalardan o'z fikr-mulohazalarini olish, ularning o'qish jarayonidagi tajribalarini, qiyinchiliklarini va muvaffaqiyatlarini baholash ham muhimdir. Bu jarayon, talabalarni o'rgatish jarayonida ularning fikrini hisobga olish imkonini beradi.

3. Bilim darajasini aniqlashning ahamiyati

Talabalar bilim darajasini aniqlashning muhimligi quyidagi jihatlarda aks etadi:

- **O'qitish jarayonini optimallashtirish:** Talabalar bilim darajasini tahlil qilish, o'qituvchilarga o'quv dasturini moslashtirish va ularning ehtiyojlariga qarab darslarni tashkil etish imkonini beradi. Misol uchun, zaif tomonlar ustida ishlash va kuchli tomonlarni rivojlantirish mumkin.
- **Mustaqil ta'limning samaradorligini oshirish:** Talabalar o'z bilimlarini mustaqil tarzda oshirish uchun kerakli yo'nalishlarni bilib oladilar. Bu, o'z navbatida, talabalarni yanada samarali ta'lim olishga yo'naltiradi.
- **Individuallikni inobatga olish:** Har bir talabaning individual bilim darajasi va ehtiyojlari turlicha bo'lishi mumkin. Bilim darajasini aniqlash, o'qituvchilarga bu farqlarni inobatga olish imkonini beradi.

4. Bilim darajalarini tasniflash

Bilim darajasini tasniflashda quyidagi asosiy darajalar ajratiladi:

- **Boshlang'ich daraja:** Talaba yangi mavzuni o'rganishda boshlang'ich bilishga ega, ammo keng qamrovli va chuqur tushunish talab etiladi.
- **O'rta daraja:** Talaba mavzuni umumiy tushunadi va ba'zi jihatlarni yoddan biladi, lekin murakkab vazifalarni bajarishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin.
- **Yuqori daraja:** Talaba mavzuni chuqur tushunadi, nazariy va amaliy jihatlarni birlashtirib, mustaqil ishlashda yuqori ko'nikmalarga ega.

5. Talabalar bilimini oshirish yo'llari

Bilim darajasi tahlil qilingandan so'ng, talabalar uchun rivojlanish yo'llari ishlab chiqiladi. Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- **Qo'shimcha topshiriqlar va materiallar:** Zaif talabalar uchun qo'shimcha mashqlar, o'quv materiallari va yordamchi resurslar taqdim etiladi.
- **Seminarlar va amaliy mashg'ulotlar:** Talabalar uchun mustaqil ishlashni yaxshilash maqsadida seminarlar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etiladi.
- **Shaxsiy maslahatlar:** Talabalar bilan individual ish olib borish, ular uchun qiyin bo'lgan mavzularni tushuntirish va ularga qo'llab-quvvatlash berish.

6. Hulosa

Talabalar bilim darajasini aniqlash – bu ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon talabalarning mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etishda ularning tayyorlik darajasini tushunishga yordam beradi va shunga muvofiq, o'quv jarayonini yaxshilash uchun kerakli chora-tadbirlarni ko'rish imkonini beradi.

Bilim darajasi – Talaba o'zlashtirgan materialni qanday tushunishi va ta'lim jarayonida qanday muvaffaqiyatlar ko'rsatishi. Bu ko'rsatkich talabalar tomonidan o'tkazilgan testlar, imtihonlar va amaliy topshiriqlar orqali baholanadi.

1. **Ko'nikmalarni qo'llash** – Talabalar tomonidan o'rganilgan bilimlarni amaliyotda qo'llay olish darajasi. Bu ko'rsatkich, talabalar qanday qilib o'rganilgan nazariy bilimlarni kundalik faoliyatda amalga oshirishlari bilan o'lchanadi.
2. **Mustaqil ishlash qobiliyati** – Talabalar tomonidan o'z-o'zini baholash va mustaqil ravishda o'quv materiallarini o'zlashtirishga bo'lgan yondashuv.
3. **Kommunikativ ko'nikmalar** – Talabaning o'z fikrini aniq va tushunarli ifodalash qobiliyati. Bu ko'rsatkich talaba tomonidan o'qish va muhokama qilish jarayonlarida erkin ishtirok etishini ko'rsatadi.

4. Kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati

Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim tizimida talaba shaxsining bilimlar, ko'nikmalar va kompetensiyalarini o'zlashtirishga qaratilgan yondashuvdir. Kredit-modul tizimida talabalar faqat o'qituvchining yordamiga tayanmasdan, o'zlarini o'rganish va rivojlantirishga intilishadi. Bu tizimda, baholashning asosiy mezonlari talabalar tomonidan o'rganilgan kompetensiyalarga asoslanadi. Kompetensiyalarni rivojlantirish orqali talabalar amaliy ishlar va real vaziyatlarda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan bilimlarni o'zlashtiradilar.

Baholash va nazorat jarayonlari

Kredit-modul tizimida talabalar faoliyatining baholanishi o'zgaruvchan va ko'p qirrali bo'ladi. Baholash jarayoni quyidagi mezonlarga asoslanadi:

1. **Yakuniy baholash** – Talabaning o'quv kursini tamomlaganidan so'ng, yakuniy testlar, imtihonlar yoki amaliy ishlashlar orqali amalga oshiriladi.
2. **Jarayon bo'yicha baholash** – Talabaning o'qish davomida ko'rsatgan faoliyati, qatnashgan seminarlar, davra suhbatlari va amaliy mashg'ulotlardagi ishtirokini o'z ichiga oladi.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th April, 2025

3. **O‘z-o‘zini baholash** – Talabalar o‘zlarining o‘quv faoliyatini baholash va o‘z-o‘zini tahlil qilish orqali o‘z bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa

Kredit-modul tizimi ta’lim jarayonini samarali boshqarish va talabalar malakasini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Mustaqil ta’lim ishlari talabalarni faollashtirib, ularning o‘z-o‘zini rivojlantirish va amaliy ko‘nikmalarini oshirishga imkon yaratadi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko‘nikmalarini ham o‘zlashtirishiga yordam beradi. Talabalarni malakali mutaxassislar sifatida tayyorlashda kredit-modul tizimi ta’limning sifatini oshirish va talabalar malakasini aniqlashda muhim rol o‘ynaydi.

Adabiyotlar:

1. Abdukarimov, A. (2019). Kredit-modul tizimi va uning ta’lim jarayonidagi roli. O‘zbekiston Ta’limi, 3(4), 45-52.
2. Raxmatullayeva, F. (2021). Kompetensiyaviy yondashuv va kredit-modul tizimida ta’limni baholash. Pedagogika ilmiy jurnali, 7(1), 123-130.
3. Karimov, K. (2020). Talabalarning mustaqil ta’lim ishlarining samaradorligi. Oliy ta’lim tizimi, 9(2), 78-85.
4. Uzokov, R. (2022). Oliy ta’lim tizimida malaka darajalarini aniqlash ko‘rsatkichlari. Ta’lim va taraqqiyot, 12(3), 101-107.
5. Kamilov, D. (2018). Kredit-modul tizimida baholash va nazorat. Ta’lim nazariyasi, 5(2), 59-64.